Gelijke Behandeling en het Europees Parlement: Weerbarstig maar niet onbuigzaam

2004: verkiezingen Europees Parlement
2007: Europees jaar van gelijke kansen voor iedereen
2009: verkiezingen Europees Parlement

Wat doen onze Europarlementariërs?

De verkiezingen voor het Europees Parlement in juni 2004 waren de eerste verkiezingen waar ook de tien nieuwe lidstaten aan meededen. Het Parlement werd in één klap flink uitgebreid (van 626 naar 732 zetels). Ook de Europese Commissie en de Raad van Ministers zaten opeens met veel meer mensen om de tafel.
'Onwerkbaar', vreesden velen. Zeker omdat veel besluiten in de Raad van Ministers unaniem moeten worden genomen. Daar komt nog bij dat met de komst van parlementariërs uit de nieuwe lidstaten er nogal wat mensen in het parlement kwamen die geen rijke traditie hebben op het gebied van gelijke behandeling of discriminatiebestrijding op grond van sekse, seksuele voorkeur, leeftijd, etniciteit, levensovertuiging of handicap. Valt het mee of valt het tegen?

Vlak voor de verkiezingen heeft het Platform Artikel 13 – een samenwerkingsverband tussen een aantal expertisecentra op het gebied van gelijke behandeling en discriminatiebestrijding (1)1 (artikel 13 is het artikel in het EG-verdrag over gelijke behandeling) – Nederlandse kandidaten voor het Europees Parlement aan de tand gevoeld: wat ben je van plan als je gekozen bent om op dit terrein te gaan doen? (2) Tijdens dit debat waren de parlementariërs het er over eens dat discriminatiebestrijding binnen de Europese Unie moet worden uitgebreid en in ieder geval ook hoog op de agenda moet blijven.De meningen verschilden over de vraag hoe dat dan moet worden aangepakt. Afgesproken is dat na een jaar gekeken zou worden wat iedereen er van gemaakt heeft. Deze brochure vertelt u daar meer over.

1. De samenwerkende organisaties zijn: Chronisch zieken en Gehandicapten Raad; E-Quality: kenniscentrum voor emancipatie in de multiculturele samenleving; Expertisecentrum LEEFtijd; Kenniscentrum Lesbisch en Homo-emancipatiebeleid; Landelijk Bureau ter bestrijding van rassendiscriminatie LBR.
2. Een verslag van deze bijeenkomst is te vinden op www.discriminatie.nl.

Europese Commissie

Vlak na de verkiezingen is er een nieuwe Europese Commissie ingesteld. Daarbij is er veel te doen geweest over de beoogde Commissaris voor Justitie, Vrijheid en Veiligheid, de heer Buttiglione. Hij zei tijdens de hoorzittingen in het Europees Parlement onder meer: 'homoseksualiteit is een zonde' en 'vrouwen moeten na hun trouwen kinderen krijgen en ervoor zorgen'. "Het is absurd iemand die homoseksualiteit als immoreel beschouwt verantwoordelijk te maken voor non-discriminatie en gelijke rechten", zei Europarlementariër Kathalijne Buitenweg na afloop. Samen met andere Europarlementariërs heeft ze duidelijk gemaakt dat een Commissaris met dergelijke privé-opvattingen niet acceptabel is voor het Parlement. De nieuwe Commissievoorzitter, de heer Barroso, kiest uiteindelijk eieren voor zijn geld, maar hij laat de eer aan Buttiglione die zich terugtrekt. Het Europees Parlement heeft bewezen op het gebied van gelijke behandeling wel degelijk een vuist te kunnen maken. Barroso verklaarde dat hij zich persoonlijk zal inspannen voor het non-discriminatiebeleid. Tot nu toe is daar echter in het openbaar niets van gebleken. Hij heeft

ook niet – zoals zijn voorganger wel heeft gedaan – regelmatig overleg gevoerd met de Commissarissen die betrokken zijn bij het non-discriminatiebeleid.

De Commissaris die direct verantwoordelijk is voor het gelijke behandelings en non-discriminatiebeleid, Vladimir Spidla, heeft wel van zich laten horen. Op zijn eerste werkdag als Commissaris kwam hij naar Nederland om daar zijn beleid uiteen te zetten3. Hij kondigt dan onder meer aan dat hij van plan is om eind 2005 een *'framework'* voor het non-discriminatiebeleid van de Europese Unie te presenteren. Dat heeft hij in juni 2005 gedaan.

Richtlijnen
Ruim vijf jaar geleden – in 2000 – zijn er twee belangrijke richtlijnen rond het nondiscriminatiebeleid aangenomen: een die discriminatie op grond van ras verbiedt en een die discriminatie op grond van leeftijd, seksuele voorkeur, handicap en geloofsovertuiging verbiedt. Deze laatste heeft alleen betrekking op zaken die met arbeid te maken hebben (werkgelegenheid, beroepsscholing e.d.). De vijftien 'oude' lidstaten moesten die richtlijnen voor eind 2004 geïmplementeerd hebben (omgezet hebben) in nationale wetgeving. Een aantal landen heeft dat niet of niet goed genoeg gedaan: Duitsland, Oostenrijk, Luxemburg, Finland, Griekenland en België. De eerste vier zijn door de Europese Commissie voor het Hof van Justitie gedaagd, dat ferme veroordelingen uitsprak. Hen is te kennen gegeven dat hun laksheid niet geaccepteerd wordt. In 2006 wordt gekeken in hoeverre de nieuwe lidstaten deze non-discriminatierichtlijnen hebben omgezet in nationale wetgeving. In een aantal lidstaten staat de implementatie nog in de kinderschoenen. Werk aan de winkel voor de Europese Commissie: ze kent de weg naar het Hof inmiddels. In Nederland zijn de richtlijnen wel geïmplementeerd: de Algemene Wet Gelijke Behandeling is aangepast en er zijn twee nieuwe wetten vastgesteld: een rond leeftijdsdiscriminatie en een over discriminatie op grond van chronische ziekte of handicap. Er zijn nog wat schoonheidsfoutjes, maar die worden er hopelijk in de loop van de tijd uitgehaald.

Grondwet
Op 1 juni 2005 – een jaar na de verkiezingen voor het Europees Parlement – is in Nederland het referendum over de Europese Grondwet gehouden, met de welbekende en overduidelijke uitslag: 'Nee, die grondwet willen we niet'. Voor de gelijkebehandelingspolitiek en het non-discriminatiebeleid een tegenvaller. Er zou op dit terrein nogal wat verbeteren als de Grondwet was aangenomen. We noemen acht belangrijke punten:

1. Eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid en de rechtsstaat worden in de Europese Grondwet genoemd als de waarden waarop de Unie berust. De lidstaten hebben deze waarden gemeen in samenlevingen die worden gekenmerkt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van mannen en vrouwen (artikel I-2).
2. Tot de doelstellingen van de Europese Unie zouden gaan behoren: de bestrijding van sociale uitsluiting en discriminatie, de bevordering van sociale rechtvaardigheid en bescherming, de gelijkheid van vrouwen en mannen, de solidariteit tussen generaties en de bescherming van de rechten van het kind (artikel I-3-3).
3. De Grondwet kent een artikel over mainstreaming van algemeen non-discriminatiebeleid. 'Bij de bepaling en de uitvoering van ieder beleid en optreden bedoeld in dit deel streeft de Unie naar bestrijding van iedere discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid' (artikel III-118).

4. Hoofdstuk II van het Handvest voor de grondrechten – dat integraal onderdeel zou gaan uitmaken van de Grondwet – is gewijd aan gelijkheid en bevat een artikel dat discriminatie op een reeks van non-discriminatiegronden verbiedt: geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele voorkeur (artikel II-81).
5. In datzelfde Handvest staat ook dat de gelijkheid van mannen en vrouwen wordt gewaarborgd, waarbij de mogelijkheid bestaat om positieve maatregelen te nemen die het 'ondervertegenwoordigde geslacht' specifieke voordelen toekennen (artikel II-83).
6. De rechten van ouderen worden met name genoemd (artikel II-85) en het Handvest eerbiedigt het recht op maatregelen die de zelfstandigheid en integratie van mensen met een handicap bewerkstelligen (artikel II-86). 7. Het bestaande artikel 13 zou in gewijzigde vorm overgenomen worden in de Europese Grondwet (artikel III-124). Het Europees Parlement zou instemmingsrecht in plaats van slechts adviesrecht krijgen waarmee de democratische controle versterkt zou worden.
8. Op het terrein van het voorkomen en bestrijden van racisme en vreemdelingenhaat zou de Europese Unie maatregelen moeten gaan nemen om te zorgen dat Europa tot een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht wordt (artikel III-257).

Raamstrategie en Europees jaar van gelijke kansen voor iedereen 2007
Eveneens op 1 juni 2005 presenteert de Europese Commissie haar plannen op het gebied van discriminatiebestrijding voor de komende jaren. Ze baseert de plannen onder meer op het eerder uitgegeven *Groenboek* en de commentaren daarop. Omdat de huidige richtlijnen nog niet voldoende zijn geïmplementeerd en er in een aantal lidstaten hierover politieke en economische problemen zijn, zullen er voorlopig geen nieuwe wetsvoorstellen worden ingediend. Maar omdat de Commissie wel erkent dat er op den duur maatregelen genomen moeten worden die het niveau en de omvang van bescherming tegen discriminatie voor alle gronden gelijk stelt, zal er onderzoek worden gedaan. Boeiend is dat met name gekeken zal worden naar maatregelen in de diverse landen die verder gaan dan Europese wetgeving voorschrijft. Op die manier zullen we van de voorlopers kunnen leren.

Naast wetgeving wil de Europese Commissie prioriteit verlenen aan:
• doelgerichte opleidingen en acties voor capaciteitsopbouw ten behoeve van organisaties die in de bevordering van gelijkheid zijn gespecialiseerd, rechters, advocaten, non-gouvernementele organisaties (NGO's) en de sociale partners;
• het opzetten van netwerken en het uitwisselen van kennis tussen de belanghebbendepartijen;
• voorlichting en het verspreiden van informatie over de Europese en nationale non-discriminatiewetgeving.

2007 is door de Europese Commissie uitgeroepen tot het Europees jaar van gelijke kansen voor iedereen. Mensen zullen tijdens dit jaar geïnformeerd worden over hun rechten op bescherming tegen discriminatie. Men wil het uitspelen als troef om gelijke economische, sociale, politieke en culturele kansen voor iedereen te bevorderen.

Weerbarstig maar niet onbuigzaam
Inmiddels hebben alle fracties die in deze brochure aan het woord komen wel het een en ander gedaan op het gebied van gelijke behandeling en het non-discriminatiebeleid. Ondanks het feit dat er nog geen nieuwe Europese Grondwet is. Ondanks het feit dat het Europees Parlement een reus is geworden. Ondanks het feit dat de Europese Commissie uit maar liefst 25 mensen bestaat en ondanks het feit dat de Raad van Ministers over gelijke behandelingsregelgeving in de meeste gevallen nog steeds unaniem moet beslissen. De ene

parlementariër heeft meer op het gebied van gelijke behandeling gedaan dan de andere. In deze brochure laten we de belangrijkste aan het woord. Niet alleen over wat ze gedaan hebben, maar ook over wat ze van plan zijn te doen. Dat is des te belangrijker omdat de organisaties achter het Platform artikel 13 iedere keer weer aandacht besteden aan de vertaling van hetgeen in de Europese Unie gebeurd naar ons eigen Nederland. Richtlijnen moeten immers omgezet worden in nationale wetgeving en actieplannen dienen ook nationaal uitgevoerd te worden. Dat is des te belangrijker omdat de organisaties achter het Platform Artikel 13 iedere keer weer aandacht besteden aan de vertaling van hetgeen in de Europese Unie gebeurd naar ons eigen Nederland. Richtlijnen moeten immers omgezet worden in nationale wetgeving en actieplannen dienen ook nationaal uitgevoerd te worden. In het laatste hoofdstuk van deze brochure wordt aangegeven hoe de samenwerking tussen de Europarlementariërs en het Platform Artikel 13 verder vorm kan krijgen.

Het Platform Artikel 13 is een samenwerkingsverband tussen: Chronisch zieken en Gehandicapten Raad, E-Quality, kenniscentrum voor emancipatie in de multiculturele samenleving Expertisecentrum LEEFtijd, Kenniscentrum Lesbisch- en Homo-emancipatiebeleid en LBR, Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie